Rahvuslik koosseis. Linna rahvuslik koosseis ei erine palju Eesti linnade üldarvudes avaldunud rahvuslikust vahekorrast. Eestlaste osa — 84,5% — elanikkude üldarvust (42 459) ei ole palju maha jäänud üleriiklikust vahekorrast (87,7) ja on veel ligem vastavale linnade kohta käivale arvule (85,2). Teistest rahvustest suurim on sakslaste arv 6,4% (3 210), siis venelaste oma 5,1% (2 570) ja juutide arv 2,2% (1 115). Venelasi on Tartus pea samal määral kui Eesti linnades keskmiselt. Sakslasi, keda üldiselt võrdlemisi vähe (keskmiselt 1,7%) ja kes asuvad peaasjalikult linnades, on Tartus võrdlemisi rohkem kui teistes linnades (6,4%, keskmiselt linnades aga 5,7). Suuremas proportsioonis registreeriti sakslasi 1922. a. ainult Kuresaares (11,9) ja Haapsalus (7,2). Erikohal Tartus asuvad juudid. Kuna neid Eestis keskmiselt 0,4% on (linnades 0,5%), on nende arv Tartus 2,2, — vahekord, mida ainult Võru samakõrguse suhtarvuga saame kõrvutada (Tallinna — 1,6%). Nii esineb Tartus omapärase joonena võrdlemisi suurem sakslaste ja juutide arv. Muidugi ei suuda see kuigi suurt mõju avaldada linna üldise eesti iseloomu peale, mis iseäranis selgesti paistab siis, kui meelde tuletada, kuivõrt järjekindlalt ja kord-korralt linn on eestistunud. Alles 50 aastat tagasi — 1881. a. rahvalugemisel — leidus eestlasi ainult 55,1% ja 1897. a. 70,8%, nüüd aga 84,5%. Veel tähelepandavam aga, kui eestlaste kiire kasv, on sakslaste arvu vähenemine; arvuliselt on neid ligi 3 korda, suhteliselt ligi 6 korda vähem kui 1881. a. Eesti olude tundjale ei ole mingiks saladuseks, et siin avalduv kiire sakslaste arvu vähenemine ei ole mitte täielikult absoluutne, vaid väga suurel mõõdul meie kadakasakslusega seletatav asjaolu: 1881. ja 1897. a. püüdsid paljud eestlased ennast sakslastena üles anda.

1922. a. rahvuslikku vahekorda võiksime Tartu jaoks ligema tuleviku peale küllalt iseloomustavaks pidada. Juurdevool Tartusse nii ümbruskonnast kui ka kooliõpilaste ja üliõpilaste näol ei too siia suuremaid muudatusi. Nii oli 1923. a. õppeaastal algkooli-õpilastest 90% eestlasi, venelasi 4,7 ja sakslasi 2,4. Veidi kirjum on üliõpilaste koosseis, kus samal ajal oli eestlasi 82,7, venelasi 5,1, sakslasi 6,3 ja kaugelt ületades nende proportsiooni rahva-arvus juute 4%. Ent nende arvud ilmutavad aasta-aastalt ikka suurima ühtlustumise suunda.

Riikkondsus. Võrdlemisi suur koosseisu ühtlus rahvuse järele eeldab muidugi veel suuremat ühtlust riikkondsuse järele, mida me näemegi Tartu elanikkude koosseisus. Riikkondsuse järele kuulub 95,8% Tartu kodanikest Eesti riikkondsusse, andes linnale sellega eestilisema ilme kui keskmiselt linnades (94,5%). Muidugi on aga see koosseis mitmekesisem kui ülemaaline üldarv, kus Eesti riikkondsusse kuulujate arv on 97,8%. 1311 isikust, kes Vene riikkondsuses registreeritud ja kes 2,6% moodustavad, on enamik tegelikult mitte Vene riikkondsusse kuuluvaid pagulasi ja emigrante, kes viimaseil aastail Eestis ulualust on leidnud ja kes vormilikult Vene riikkondsusse pole astunud. Seesugust elementi on Tartus võrdlemisi vähem kui keskmiselt teistes linnades (3,9). Ligi poolteisesaja-pealine Saksa riikkondsusse kuulujate pere on järgmine suurem rühm, mis annab ligi 0,3%. Ligi 1,5% on elanikke, kes kuuluvad muudesse riikkondsustesse, kellede hulgas esinevad peaasjalikult meie lähemad naabrid, rannariigid lõunas ja põhjas.

Pea täpsalt samane vahekord avaldub ka Tartu akadeemilises peres: ainult 185 üliõpilast koguarvust ehk 5,4% on välismaalased, kuna muud Eesti riikkondsusse kuuluvad.

Usk. Huvitav on pilku heita elanikkude jaotusele ka usu järele. Kuna väga väike arv (227) ennast väljaspool uske olevaina on deklareerinud ja umbes sama

Tartu, lk. 451